

Heroverweging Haags beleid beeldende kunsten noodzakelijk

Door Theo Monkhorst

In 1989 werd de BKR-regeling beëindigd en werd het Haagse Centrum voor Beeldende Kunst (HCBK) opgericht. Doel daarvan was aanvankelijk een dienst te vormen die de gelden die vrijkwamen uit de BKR zou besteden ten behoeve van Haagse beeldende kunstenaars. Als lid van de Gemeenteraad en van de Commissie Cultuur uit die raad was ik nauw betrokken bij de omzetting van deze subsidiestroom. De toenmalige wethouder stelde voor niet alleen een dienst op te richten die voorwaardenscheppend bezig zou zijn (stimuleren en verdelen), maar ook een instituut dat zich zou bezighouden met de promotie van Haagse beeldende kunst, ondermeer door het inrichten van exposities e.d. Ik heb mij daar toen tegen verzet omdat ik vreesde voor het ontstaan van een te duur publiek instituut dat met gemeenschapsgeld in feite de concurrentie zou aangaan met particuliere instellingen als kunstenaarsverenigingen en kunstgalerieën. Ik verloor de strijd en het HCBK werd opgericht.

We zijn inmiddels ruim twintig jaar verder en Stroom is een begrip in de Haagse, Nederlandse en zelfs internationale culturele wereld. Toch is er veel kritiek te horen, met name uit kringen van Haagse kunstenaars. Dat gaat niet al te openbaar, want velen zijn afhankelijk van de hulp van Stroom. Alleen de beeldend kunstenaar Peter Blokhuis heeft zijn bezwaren geformuleerd in een kritisch artikel in het Pulchri blad van mei 2009. Die kritiek en dat artikel waren voor mij aanleiding een onderzoek te verrichten naar het beleid van Stroom sinds de oprichting. Ik heb dat zo objectief mogelijk gedaan door de vijf statutenwijzigingen sinds de oprichting met elkaar te vergelijken, de jaarverslagen te lezen en te analyseren en andere relevante stukken te bestuderen. Een verslag daarvan bevindt zich hierbij als bijlage.

Daaruit blijkt dat het doel van Stroom in de loop der jaren ingrijpend is gewijzigd: Mei 1986. Bij de oprichting, een centrum ter bevordering van hedendaagse beeldende kunst in Den Haag, een service en adviesbureau ten behoeve van Haagse kunst en adviseur van de Gemeente. December 1986. Geen relevante wijziging doelstelling.

Stroom heeft een eigen expositieruimte aan de Noordwal. ▶ Foto C&R

1996. Introductie naam 'Stroom' en een ruimere doelstelling.

2001. Formuleren en adviseren betreffende het gemeentelijke beeldende kunstenbeleid, het daaraan bijdragen en het betrekken van het publiek, alsmede een centrum ten behoeve van de beeldende kunsten in Den Haag.

2004, 2007. Formuleren van een beleid op het gebied van beeldende kunsten, vormgeving en architectuur en het adviseren van de gemeente terzake, een actief stimulerend centrum ten behoeve van dat beleid en het betrekken van het publiek daarbij.

2009-2012. Een beleid met name gericht op de stedelijke omgeving, het ontstijgen aan de beslotenheid van de gespecialiseerde kunstwereld en de vorming van een kenniscentrum, als intermediair tussen de kunsten en diverse partijen op het gebied van de stedelijke omgeving.

Denktank

Anders geformuleerd, Stroom heeft zich ontwikkeld van een dienstverlener ten behoeve van de Haagse beeldende kunst, via beleidsmaker op het gebied van beeldende kunsten en de promotie naar het publiek, tot de vor-

ming van een denktank. Ging het dus bij de oprichting om Haagse beeldende kunstenaars, daarna om het formuleren en het uitvoeren van het gemeentelijke beleid op het gebied van beeldende kunsten, vormgeving en architectuur, uiteindelijk gaat het vooral om Stroom zelf als producent, kenniscentrum en intermediair.

De link met Haagse kunstenaars is daarbij doorsneden, behalve voor wat betreft het voorwaardenscheppende beleid en dienstverlening op een aantal gebieden. Ten aanzien van het gemeentelijke beleid is sprake van een sterke toename van de bevoegdheden van Stroom op het gebied van beeldende kunsten, vormgeving en architectuur. Tegelijkertijd zijn de bevoegdheden van het gemeentebestuur ten aanzien van jaarplannen, jaarstukken en jaarverslagen, alsmede op het gebied van benoeming van bestuursleden en wijzigingen van statuten geminimaliseerd. Hoewel relevante beleidsstukken ter kennisgeving aan het College van B&W en de Gemeenteraad worden toegezonden, heeft het gemeentebestuur de facto geen invloed op het beleid dan door het subsidiebeleid geformuleerd in de

vierjarenplannen. Door deze ontwikkeling bepaalt Stroom de inhoud van het beeldende kunstbeleid en zorgt ook voor de presentatie en een deel van de uitvoering. De wethouder van Cultuur speelt daardoor slechts eens in de vier jaar een rol terzake.

Invloed

De invloed van Haagse beeldende kunstenaars op het beleid van Stroom via bestuursbevoegdheid is in de loop van de jaren afgenomen en uiteindelijk geminimaliseerd tot twee van de in totaal zes bestuursleden. Wel wordt op papier overleg gevoerd met het kunstenveld wanneer sprake is van zaken die kunstenaars direct aangaan. Wat dat betekent wordt niet in de statuten vermeld.

Analyse van de jaarverslagen roept tal van vragen op ten aanzien van de subsidie inkomsten en de allocatie van de middelen. Meer en meer is Stroom ook een van de gemeente onafhankelijke instelling geworden, die zowel op het gebied van beleid als de erkenning van 'professionele beeldende kunstenaars' en het verstrekken van subsidies, als monopolist optreedt. De commissies worden benoemd door het bestuur dat

ook over beroepszaken beslist.

Een aantal leden van de commissie die de beroepsmatigheid van kunstenaars bepaalt, hebben de maximale zittingsduur van vier jaar ruimschoots overschreden. Het bestuur toetst de zittingstermijnen van de leden van alle commissies.

De Stichting Stroom heeft een fors budget van bijna € 3 miljoen per jaar van de Gemeente Den Haag. Het wordt tijd om de doelstellingen, het functioneren, de bevoegdheden en de verhouding tot het gemeentebestuur en het Haagse kunstenveld eens grondig tegen het licht te houden. Er zijn te veel onduidelijkheden, er is te weinig controle en de politiek dient zich duidelijker uit te spreken over de richting waarin deze subsidiestroom moet gaan.

Met name de tweedeling in de taken van Stroom vormt een bron van tegenstrijdigheid. Terwijl Stroom enerzijds verantwoordelijk is voor de besteding van middelen voor het voorwaardenscheppende beleid ten behoeve van Haagse beeldende kunst en kunstenaars, houdt het zich anderzijds als onafhankelijk instituut bezig met beleidsvorming op het gebied van de stedelijke omgeving, nationaal zowel als internationaal. De kans dat hier sprake is van conflicterende belangen is groot. Niemand garandeert immers dat er geen beïnvloeding bestaat van de tweede op de eerste taak. Er is ook niemand die dat controleert.

De wenselijkheid van een splitsing van deze twee taken dient onderzocht te worden, evenals de middelen die per taak besteed worden. Daarbij kan dan tevens worden nagegaan of het een gemeentelijke taak is een denktank in de zin van de doelstelling voor de periode 2009-2014 met gemeentelijke middelen in stand te houden.

De vaststelling van het nieuwe kunstenveld per 2014 is een juist moment om hierover te beslissen. Het nieuwe gemeentebestuur zou er goed aan doen zich hierover te beraden en het gesprek met het Haagse beeldende kunstenveld, inclusief Stroom, hierover aan te gaan.